

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДИДАКТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ОСНОВІ КОНТЕКСТНОГО ПІДХОДУ В ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ МОТИВАЦІЇ У МАЙБУТНІХ СПОРТИВНИХ ПЕДАГОГІВ

Метою дослідження є експериментальна перевірка дидактичного забезпечення на основі контекстного підходу в формуванні мотивації професійно-педагогічної діяльності у майбутніх спортивних педагогів при вивченні педагогічних дисциплін. В експерименті взяли участь 88 студентів ЛДУФК: 46 студентів – експериментальна група і 42 – контрольна. Викладання педагогічних дисциплін в експериментальній групі відбувалося в контексті майбутньої діяльності фахівця, а зміст предметів інтегрувався зі спортивною складовою професійної діяльності. Діагностика рівня професійної мотивації здійснювалася за допомогою методики Т. Дубовицької. Встановлені вірогідні позитивні зрушення показників динамічних характеристик професійно-педагогічної мотивації у студентів експериментальної групи.

Ключові слова: контекстний підхід, педагогічні дисципліни, дидактичне забезпечення, майбутні спортивні педагоги, рівень професійно-педагогічної мотивації.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Завдання модернізації системи вищої освіти викликало появу цілого ряду досліджень, які спрямовані на підвищення її якості, особистісний і професійний розвиток суб'єктів освіти. Однією з основних тенденцій стало висунення на перший план питань психолого-педагогічного супроводу учбового процесу, інтегральним показником якості якого виступає якість підготовки випускника вузу. Сьогодення вимагає від молодого фахівця не тільки вміння використовувати знання, володіти професійними вміннями, але й здатності адаптуватися до швидко змінюваних умов професійної діяльності, спрямованості на самоосвіту, здібності орієнтуватися в новій, інколи повній протиріччя, інформації. Вирішення таких актуальних задач неможливе без достатньо стійкої мотивації професійної діяльності.

Разом з тим, практика, проведені дослідження свідчать про недостатній рівень сформованості мотивації професійної діяльності, в тому числі і педагогічної [1, 6, 8].

Дослідженню сутності та структури мотивації присвячені роботи В. Вілюнаса, Є. Ільїна, С. Смірнова, В. Шадрікова та інших. Питанням формування мотивації професійної діяльності присвячені дослідження А. Бакурадзе, А. Вербицького, Э. Зеєра, Є. Клімова. Проте, можна констатувати, що проблема формування мотивації професійно-педагогічної діяльності у студентів вузів фізкультурно-спортивного профілю в зв'язку з її суттєвими особливостями до цього часу залишається недостатньо досліджуваною: не виявлена її структура, критерії оцінки, особливості формування в процесі вивчення професійно-орієнтованих і психолого-педагогічних дисциплін. Дослідження, проведені в вузах показали, що сильні і слабкі студенти відрізняються зовсім не за інтелектуальними показниками, а по тому, в якій мірі у них розвинута професійна мотивація [1]. Професійна мотивація в даному контексті відображає силу (рівень) домагань людини до оволодіння професією та бажання працювати в ній [4].

Таким чином, існує протиріччя між орієнтацією сучасної освіти в галузі фізичної культури і спорту на розвиток професійної мотивації майбутніх спортивних педагогів і не розробленістю психолого-педагогічних умов і механізмів, які б забезпечували вирішення даної задачі в освітньому процесі ВНЗ.

В вирішенні цього протиріччя важлива роль належить освітнім підходам, теоріям і технологіям. Їх сутність представлена в роботах Б. Бадмаєва, І. Зимньої, Н. Тализіної, І. Якиманської та інших. Проте, при всіх своїх перевагах вони не дозволяють в повній мірі розв'язати назване протиріччя. Для цього необхідна ґрунтовна основа – психолого-педагогічна теорія, за допомогою якої можна забезпечити достатній рівень професійно-педагогічної мотивації у майбутніх фахівців. Значний потенціал в цьому відношенні закладений в теорії і технологіях контекстного навчання, в якому оволодіння майбутнім спеціалістом предметною і соціальною сторонами професійної діяльності забезпечується в ході його послідовного включення в учбову, квазіпрофесійну та учбово-професійну діяльність [2, 3, 4].

Метою дослідження є експериментальна перевірка ефективності розробленого автором дидактичного забезпечення на основі контекстного підходу в формуванні мотивації професійно-педагогічної діяльності у майбутніх спортивних педагогів при вивченні педагогічних дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження В експериментальному дослідженні взяли участь 88 студентів факультетів фізичного виховання і спорту Львівського державного університету фізичної культури: 46 студентів – експериментальна група і 42 студенти – контрольна. В якості експериментального фактору виступило дидактичне забезпечення формування професійно-педагогічної мотивації у студентів в процесі вивчення педагогічних дисциплін [9]. Діагностика рівня професійної мотивації здійснювалася за допомогою методики Т. Дубовицької, яка дозволяє проводити повторні дослідження та співставляти отримані результати [5].

В ході проведення формуючого експерименту, нами було здійснено чотири діагностичних зрізи. Вихідний проводився на початку II курсу перед вивченням дисциплін психолого-педагогічного циклу, перший зріз проводився після проходження II курсу, другий – в кінці III, а підсумковий – на VI курсі. При такій організації діагностики нами були отримані результати з динамічних характеристик професійно-педагогічної мотивації студентів починаючи з другого курсу і до закінчення бакалаврату.

Аналіз динаміки рівнів професійної мотивації студентів надає можливість оцінити запропоноване дидактичне забезпечення процесу формування мотивації професійно-педагогічної діяльності, складного та динамічного, який характеризується якісними змінами якостей особистості майбутнього фахівця.

В експериментальній групі на початок формуючого експерименту студенти з високим рівнем професійної мотивації склали 10,87% від загальної кількості, при першому зрізі – 21,74%, при другому – 43,48%, в кінці експерименту – 54,34%. Показники в контрольній групі були такими: 9,52%, 14,29%, 35,71%, 33,33%. Середній рівень професійної мотивації був у 50% студентів експериментальної групи на початок експериментальної роботи, перший зріз показав зростання кількості студентів до 56,52%, другий – 43,48%, а підсумковий знизився до 36,96% за рахунок переходу студентів до високого рівня професійної мотивації.

На початок дослідження динамічних характеристик мотивації кількість студентів з низьким її рівнем була приблизно однаковою в експериментальній і в контрольній групі, відповідно 39,13% і 38,1%. В процесі застосування моделі дидактичного забезпечення на основі контекстного підходу в експериментальній групі кількість студентів з низьким рівнем мотивації поступово зменшувалася: 21,74%, 13,04%, 8,70%. Зниження аналогічних показників відбувалося і в контрольній групі, але тільки після II зрізу: 42,86%, 28,57%, 16,67%. Таке зниження під час другого зрізу ми пояснюємо, насамперед, педагогічною практикою, що проводилася на III курсі і яка, за думкою Н. Кузьміної [7] підсилює позитивне відношення та впливає на їх професійну спрямованість. Динаміка змін професійної мотивації студентів представлена на рис. 1.

Отримані результати свідчать про те, що в процесі формуючого експерименту кількість студентів з високим рівнем професійної мотивації в експериментальній групі зростає в 5, а в контрольній в 3,5 рази, при цьому в експериментальній групі кількість студентів з низьким рівнем мотивації знизилася до 4 курсу в 4,5 рази, тоді як в контрольній тільки в 2,28.

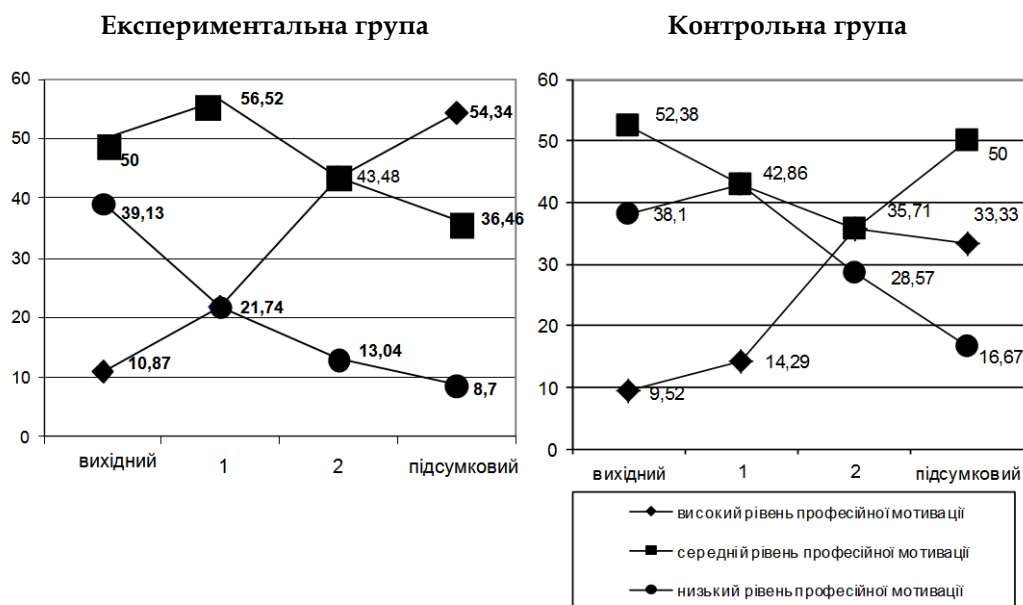


Рис.1. Динаміка змін рівнів професійної мотивації у студентів експериментальної і контрольної груп в процесі формуючого експерименту (у відсотках)

Середні арифметичні показники рівня професійної мотивації в експериментальній групі розподілилися наступним чином: вихідний показник – 7,82 бали, перший зріз – 9,1 бали, другий – 11,5 і підсумковий зріз – 12,26 бали. В контрольній групі аналогічні показники мали такі значення: 7,9; 8,2; 9,1; 9,4 бали (рис. 2).

Тобто, найбільше зростання рівня професійної мотивації відбулося в експериментальній групі і склало 4,44 бали, тоді, як в експериментальній середній показник збільшився лише на 1,5 бали. Відмінності між групами значимі на рівні ($p \leq 0,01$), t – критерій Стьюдента склав – 2,66.

Слід відзначити, що рівень вираженості професійних мотивів у студентів експериментальної групи підвищувався зі збільшенням кількості введених в навчальний процес складових дидактичного забезпечення.

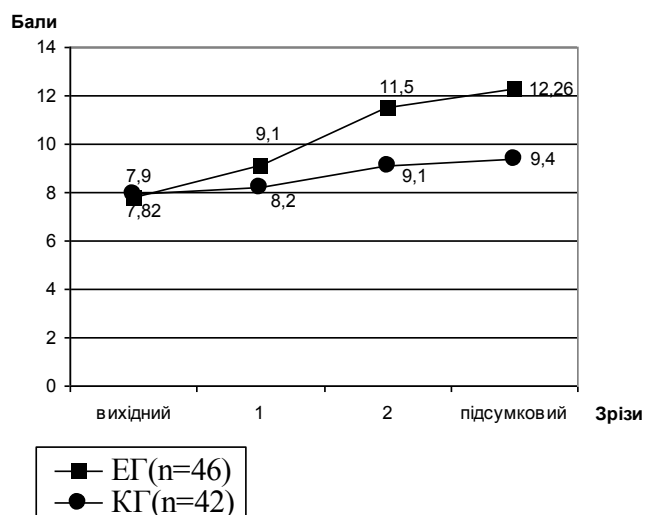


Рис. 2. Середні арифметичні показники рівня професійної мотивації у студентів експериментальної та контрольної груп (в балах)

Так, робота над засвоєнням курсу "Основи педагогічної майстерності" дозволила студентам побачити необхідність знань для оволодіння професією, оцінити їх значимість у виконанні професійних функцій. Окрім цього, у студентів експериментальної групи з'явилася можливість інтегрувати педагогічну і спортивну складові майбутньої професії, використовувати інформацію, яка отримана в ході вивчення одного циклу (психолого-педагогічного) для засвоєння змісту дисциплін другого циклу. Реалізація всієї системи дидактичного забезпечення в експериментальній групі несло максимальний ефект, оскільки, вирішуючи професійно-орієнтовані задачі, студенти мали можливість, використовуючи свій життєвий досвід, отримати конкретний результат учбово-професійної діяльності, оцінити значимість її для досягнення цілей навчання та виховання в галузі фізичного виховання та спорту. Після проходження педагогічної практики нами було проведено опитування студентів, в якому їм було запропоновано проранжувати за ступенем значимості напрями діяльності, в яких реалізується установка на здійснення педагогічного процесу в загальноосвітній школі. Проведене опитування виявило, що у студентів контрольної групи сильніше мають прояв установки на результат педагогічної роботи (навчити техніці, підвищити фізичну підготовленість), а у студентів експериментальної групи переважають установки на процес педагогічної діяльності (зміцнити здоров'я, організувати спортивні заходи). Пріоритетними напрямками вдосконалення педагогічної майстерності майбутні спортивні педагоги експериментальної групи вважають самовиховання та здійснення виховних впливів на дітей, першочерговою для них є установка на виховання у дітей потреби в здоровому способі життя. У студентів контрольної групи виявлена установка на оволодіння методиками фізичної культури і спорту. Виявлені нами відмінності між студентами обох груп полягають в тому, що у студентів контрольної групи переважає установка на прояв професійно-діяльнісного аспекту, а у студентів експериментальної групи сильніше виражений професійно-мотиваційний аспект, формування якого проводилося в рамках моделі дидактичного забезпечення.

Отже, модель дидактичного забезпечення на основі контекстного підходу з дисциплін психолого-педагогічного циклу дозволила активізувати у студентів експериментальної групи професійно-мотиваційний аспект прояву фізкультурно-педагогічної спрямованості. Кількість студентів експериментальної і контрольної групи з різним рівнем професійної спрямованості представлено в таблиці 1.

З представлених даних видно, що студенти контрольної групи в ході діагностики мотивації професійно-педагогічної діяльності показали значно нижчі результати, ніж студенти експериментальної групи.

Таблиця 1

Кількість студентів з різним рівнем професійної мотивації (у відсотках)

Група	Зрізи	Рівні					
		низький		середній		високий	
		К-сть	Відсоток	К-сть	Відсоток	К-сть	Відсоток
Експериментальна (n=46)	Вихідний	18	39,13	23	50,0	5	10,87
	I	10	21,74	26	56,52	20	43,48
	II	6	13,04	20	43,48	20	43,48
	Підсумковий	4	8,70	17	39,96	25	54,34
Контрольна (n=42)	Вихідний	16	38,1	22	52,38	4	9,52
	I	18	42,82	18	42,86	6	14,29
	II	12	28,58	15	35,71	15	35,71
	Підсумковий	7	16,67	21	50,0	14	33,33

Дані дозволяють стверджувати, що введення професійного контексту дозволило студентам експериментальної групи усвідомити значення та перспективу учбово-професійної діяльності, яка ними здійснювалась в процесі занять у власному професійному становленні. Забезпечення інтеграції педагогічної та спортивної складової підготовки стимулювало потребу більш активно оволодівати професією.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Реалізація дидактичного забезпечення на основі контекстного підходу в викладанні педагогічних дисциплін дозволяє з високою ефективністю підвищувати рівень професійно-педагогічної мотивації у студентів.

Виявлені нами відмінності між студентами обох досліджуваних груп свідчать про те, що у студентів контрольної групи переважає установка на прояв професійно-діяльнісного аспекту, а у студентів експериментальної групи сильніше виражений професійно-мотиваційний аспект, формування якого проводилося в рамках дидактичного забезпечення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми, яка розглядається. Необхідні подальші дослідження, які спрямовані на розробку теоретичних і практичних питань формування професійної мотивації студентів не тільки в рамках окремих циклів дисциплін, але й в комплексі з урахуванням їх інтеграції.

Використані джерела

1. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика / Н.В. Бордовская, А.А. Реан. – СПб.: Питер, 2008. – С.190-191.
2. Вербицкий А.А. Развитие мотивации студентов в контекстном обучении / А.А. Вербицкий, Н.А. Бакшаева. – М.: Исслед. центр пробл. качеств подгот. специалистов, 2000. – 200 с.
3. Дубасенюк О.А. Професійна підготовка майбутніх педагогів в контексті інтегрального підходу / О.А. Дубасенюк // Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції // Інтеграція системи безперервної освіти України в європейський освітній простір: стан, проблеми, перспективи // Вип. 468. – Чернівці: Чернівецький національний університет, 2009. – С.143-153.
4. Дубовицкая Т.Д. Контексты содержания образования и их дидактическая интерпретация / Т.Д. Дубовицкая // Педагогика. 2003. – №10. – С. 35-40.
5. Дубовицкая Т.Д. Психологическая диагностика в контекстном обучении / Т.Д. Дубовицкая. – М.: РИЦ МГОПУ им. М.А. Шолохова, 2003. – 116 с.
6. Ерѣгина С.В., Свищев И.Д. Исследование профессиональной мотивации студентов факультета физической культуры / С.В. Ерѣгина, И.Д. Свищев // Современные проблемы физической культуры и спорта: Сб. науч-метод. трудов. М.: МПГУ, 2001. – С. 10-11.
7. Кузьмина Н.В. Актелогическая теория повышения качеств подготовки специалистов образования: монография / Н.В. Кузьмина. – М.: Исслед. центр проблем качеств подготовки специалистов, 2001. – 144 с.
8. Лузянин В.И. Мотивационное проектирование учебного процесса: метод. пособие для преподавателей вузов / В.И. Лузянин, О.М. Сальникова. – Омск: Из-во ОмГПУ, 2001. – 59 с.
9. Степанченко Н.І. Теоретичні основи дидактичного забезпечення професійно-педагогічної мотивації студентів вищів фізкультурно-спортивного профілю в процесі вивчення педагогічних дисциплін / Н.І. Степанченко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Вип.107. Том 1. – Чернігів, 2013. – С.314-318.

Stepanchenko N. I.

EFFECTIVENESS OF DIDACTICAL PROVISION ON THE BASIS OF CONTEXT APPROACH IN FUTURE SPORTS TEACHERS PROFESSIONAL-PEDAGOGICAL MOTIVATION FORMING

The goal of the research is the experimental check of didactical provision on the basis of the context approach in future sports teachers professional-pedagogical motivation forming during pedagogical disciplines studies. Eighty eight students of Lviv State University of Physical Culture took part in the experiment: forty six – experimental group and forty two – control group. Teaching of pedagogical disciplines in experimental group was lead in the context of future activity of a specialist and content of the subjects was integrated with the sports component of professional activity. Diagnostics of professional-pedagogical motivation level was performed with the help of the T.Dubovitska methodic. The reliable positive changes of dynamic characteristics of experimental group students professional-pedagogical motivation indexes were confirmed.

Key words: *context approach, pedagogical disciplines, didactic provision, future teachers of sports, professional-pedagogics motivation levels.*

Стаття надійшла до редакції 3.09.2013 р.